

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

Učitelé senioři a univerzita třetího věku

Bakalářská práce

Autor: Pavlína Švecová Šalomová

Vedoucí práce: PhDr. Andrea Hlubučková

2023

Zadávací list

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Učitelé senioři a univerzita třetího věku

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

Poděkování

Děkuji PhDr. Andree Hlubučkové za rady a podněty, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce. Děkuji rovněž respondentům za ochotu odpovídat v rámci rozhovorů. Rodině a přátelům děkuji za trpělivost a dobré rady.

Abstrakt

V bakalářské práci na téma **Učitelé senioři a univerzita třetího věku** jsem se zabývala kariérou pedagogů a jejími proměnami v závislosti na životním cyklu. Hlavním cílem bylo zjistit, jakou roli hraje sebevzdělávání pedagogů v jejich životě v rámci Univerzity třetího věku.

V teoretické části jsou představeny pojmy související s tématem, jako je vzdělávání v ČR a v souladu s tématem byl důraz kladen na vzdělávání dospělých. Samostatná kapitola je věnována kariéře pedagogů a jejím proměnám v závislosti na životním cyklu a v další kapitole jsou představeny principy fungování univerzit třetího věku.

V praktické části jsem se zabývala kvalitativním průzkumem učitelů v závěru jejich profesní kariéry. Zmapovala jsem vybrané kazuistiky učitelů, kteří se zapsali na univerzitu třetího věku po odchodu do starobního důchodu. Šetření jsem prováděla u šesti respondentů – bývalých pedagogů, využila jsem techniku polostrukturovaného rozhovoru.

Z výsledků vyplývá, že učitelům v seniorském věku pomáhá studium na univerzitě třetího věku v získávání nových informací, sebevzdělávání, k udržení sociálních kontaktů a ve společensky aktivním životě. Učitelé senioři vzhledem ke své profesi přistupují ke vzdělávání nejen jako příjemci nových informací, ale zároveň hodnotí úroveň a kvalitu výuky.

Klíčová slova

senior, univerzita třetího věku, vzdělávání dospělých

Abstract

In my bachelor diploma on the topic of Senior Teachers and the University of the Third Age, I looked at the careers of teachers and their changes depending on the life cycle.

The main aim was to find out what role teachers' self-development plays the University of the Third Age in their lives.

The theoretical part introduces concepts related to the themes such as education in the Czech Republic with the focus on adult education. Separate chapter is dedicated to the career of teachers and its changes depending on the life time and in the next chapter the principles of the functioning of the Universities of the Third Age are presented.

In the practical part, I have dealt with the qualitative study with teachers at the end of their professional career. I have mapped selected case studies of teachers who have entered to the University of the Third Age after retirement. I have conducted the investigation on six respondents - ex-teachers, using the method of a semi-structured interview.

The results indicate that teachers in their senior years benefited from study at the University of the Third Age in obtaining new skills, self-education, keeping social contacts in socially active life. The senior teachers in relation to their profession, do not only approach education as the recipients of new information, but also evaluate the level and quality of the education.

Keywords

senior, university of the third age, adult education

Obsah

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ VÝCHODISKA	
1 Cíl a metodika.....	10
2 Vzdělávání.....	11
2.1 Vzdělávání v ČR.....	11
3 Kariéra pedagoga a její proměna v závislosti na životním cyklu.....	13
3.1 Vymezení osobnosti pedagoga.....	13
3.2 Vývoj osobnosti učitele.....	13
3.3 Profesní dráha učitele.....	14
3.4 Začínající učitelé.....	15
3.5 Učitelé senioři.....	16
4 Vzdělávání seniorů.....	17
4.1 Andragogika.....	17
4.2 Geragogika.....	18
4.3 Význam vzdělání pro seniory.....	19
4.4 Možnosti vzdělávání seniorů.....	21
5 Univerzita třetího věku.....	22
5.1 Definice pojmu Univerzita třetího věku.....	22
5.1.1 Studijní programy univerzit třetího věku.....	22
5.1.2 Vliv studia seniorů na psychickou pohodu.....	23
5.1.3 Prevence dopadů změny životního stylu vlivem stárnutí.....	23
5.1.4 Sociální přínos aktivních seniorů.....	24
PRAKTICKÁ ČÁST	
6 Vlastní šetření.....	26
6.1 Charakteristika místa šetření.....	26

6.2	Realizace šetření pomocí individuálního polostrukturovaného rozhovoru.	26
6.2.1	Grafické znázornění odpovědí vyplývajících z individuálních polostrukturovaných rozhovorů.....	26
6.2.2	Analýza výsledků individuálních polostrukturovaných rozhovorů.....	31
7	Vlastní doporučení.....	34
	ZÁVĚR.....	35
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	37
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	39
	SEZNAM PŘÍLOH.....	40
	Příloha 1: Seznam vysokých škol poskytujících vzdělávání v rámci U3V	
	Příloha 2: Otázky pro individuální rozhovory	
	Příloha 3: Autentický přepis odpovědí	

ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat funkci univerzity třetího věku u pedagogů v seniorském věku. Učitelé senioři a univerzita třetího věku je téma, které se mě osobně dotýká. Od doby, kdy jsem svoji profesi spojila s výukou na střední škole jako učitelka odborného výcviku, se setkávám s kolegy a kolegyněmi, kteří se nachází v období, kdy ukončují svou profesní kariéru a rozhodují se, jak bude pokračovat jejich další fáze života.

Pro mnohé osoby v postproduktivním věku je to psychicky náročné období, odchod do starobního důchodu značí konec jedné z dlouhých životních drah, proto je důležité zaměřit se na možnosti dalšího rozvoje, formování a uplatnění.

Jednou z možností je studium na univerzitě třetího věku. Toto studium nabízí návrat do studentských let, získání nových přátel, znalostí, procvičování paměti a v neposlední řadě i navázání dalších sociálních kontaktů, které jsou v období postproduktivního věku velmi zásadní k tomu, aby se člověk v důchodovém věku necítil „osamoceně a nepotřebně“.

K zaměření tématu mé bakalářské práce mě inspirovala kolegyně, která po ukončení své více jak čtyřicet let trvající profesní dráhy středoškolské učitelky odborného výcviku v oboru kuchař – číšník nastoupila na univerzitu třetího věku na České zemědělské univerzitě.

Její vyprávění, zážitky a životní elán, který získává z velké části studiem na univerzitě je motivací pro mnohé kolegy, kteří se pomalu blíží do fáze odchodu do starobního důchodu a mohou se tak těšit na nové zážitky.

Předpokládám, že senioři v období odchodu do starobního důchodu potřebují i nadále dodržovat určitý režim, který podpoří smysluplné trávení volného času. Bývalí učitelé nejsou výjimkou. Abych našla odpověď na tuto otázku, realizovala jsem polostrukturovaný rozhovor s šesti vybranými respondenty, kteří se v profesním životě zabývali výukou žáků na středních školách.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1 Cíl a metodika

Tématem bakalářské práce byl průzkum závěru kariéry učitelů středních škol a období odchodu do starobního důchodu. Práce je příspěvkem k tématu o významu vzdělávání v seniorském věku.

Na základě zpracování vybraných kazuistik učitelů, kteří po odchodu do důchodu studují na univerzitě třetího věku, bylo hlavním cílem zjištění, jakou roli hraje jejich sebevzdělávání v rámci univerzity třetího věku v jejich životě.

V teoretické části je popsána kariéra pedagoga v závislosti na jeho životním cyklu. Jsou zde představeny základní principy fungování univerzit třetího věku. Hlavní metodou použitou v praktické části práce bylo kvalitativní šetření s využitím individuálních polostrukturovaných rozhovorů s vybranými pedagogy.

2 Vzdělávání

2.1 Vzdělávání v ČR

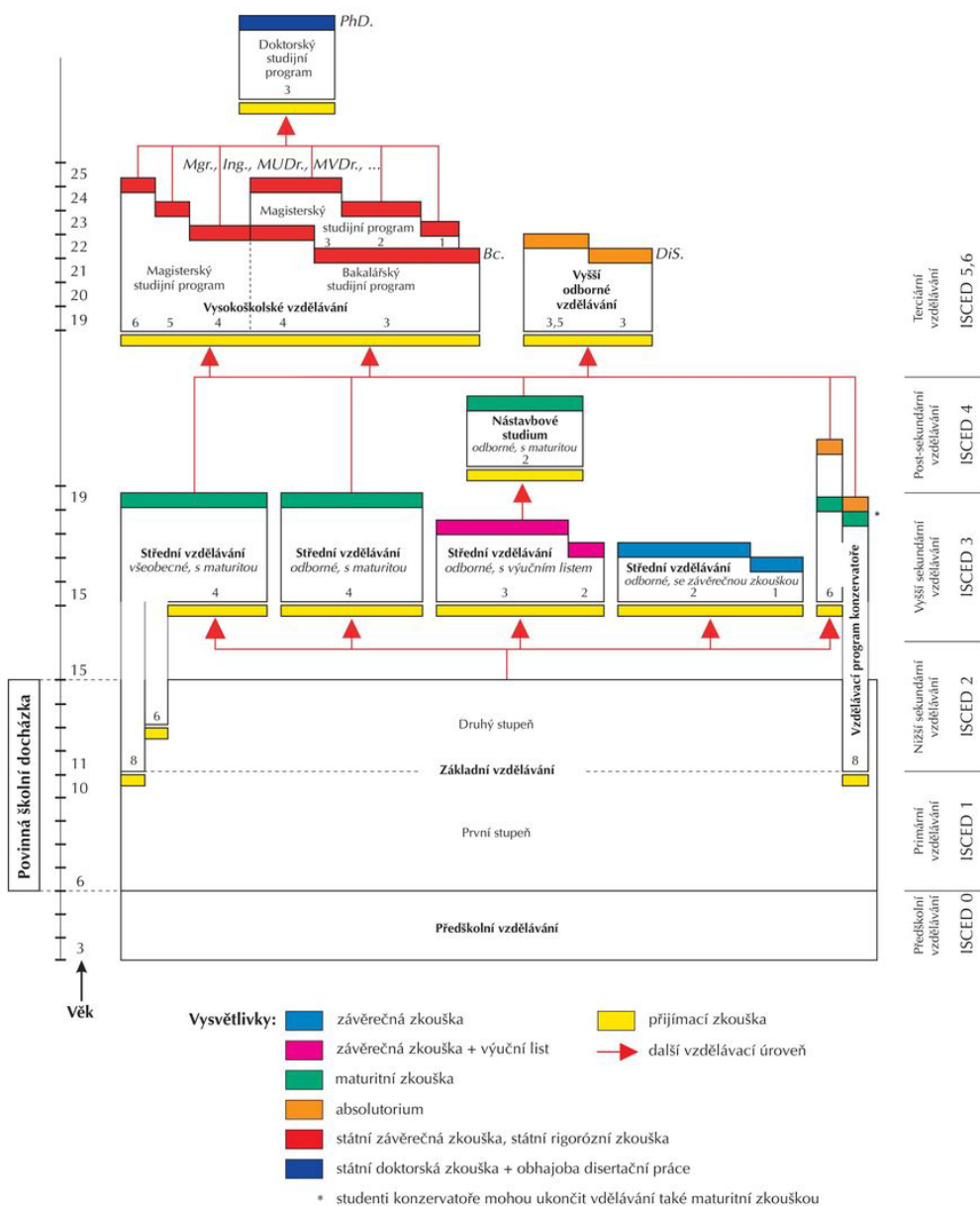
Vzdělávání je cílevědomý, záměrný proces získávání vědomostí ve formě poznatků, určitých schopností a dovedností, spojený s úsilím o integraci do dané kultury a společnosti. Probíhá ve všech etapách životního cyklu člověka. „Vzdělání se vztahuje především k socializaci jedince s důrazem na rozvíjení kognitivních stránek a kvalit jedince. Je procesem obohacování osobnosti poznáváním a rozvíjením dovedností, které umožní toto poznání používat“ (Šafránková, 2019, s. 38). Školní vzdělávání představuje propojení mezi sociálními skupinami, generacemi a kulturami.

„Školský systém vymezuje školský zákon, který je základním právním dokumentem nejvyšší úrovně, schválený oběma sněmovnami PČR a podepsaný prezidentem republiky, vztahující se k předškolnímu, základnímu, střednímu a jinému vzdělávání, vyjma terciárního. Stanovuje podmínky, za nichž se vzdělávání uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob zúčastněných na vzdělávání a stanovuje působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve vzdělávání“ (Kubíček, 2023).

V ČR dělíme školní vzdělávání do třech fází – primárního, sekundárního a terciárního. Školský systém spadá pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které se řídí podle školského zákona a zákona o vysokých školách.

Obrázek 1: Schéma vzdělávacího systému České republiky

Schéma vzdělávacího systému České republiky

Vzdělávací systém České republiky [leták]. 2. vydání, Praha, 2006. Náklad 6000 výtisků. Národní vzdělávací fond, o. p. s., Národní informační středisko pro poradnictví, Opletalova 25, 110 00 Praha 1. Vydáno s podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Evropského společenství v rámci programu Leonardo da Vinci. Zdroj dat: Ústav pro informace ve vzdělávání a Český statistický úřad. ISBN 80-86728-29-3

Zdroj: Ústav pro informace ve vzdělávání a Český statistický úřad, 2006

3 Kariéra pedagoga a její proměna v závislosti na životním cyklu

3.1 Vymezení osobnosti pedagoga

„Osobností učitele se rozumí jedinec, který je charakterizován určitými diferencovanými psychologickými vlastnostmi a pedagogickými schopnostmi“ (Slavík, Miller, 2012, s. 104).

Učitel má splňovat následující požadavky:

a) „formální předpoklady

- vysokoškolské vzdělání příslušného směru,
- pedagogická způsobilost získaná příslušným pedagogickým studiem,
- praxe v oboru, která ale není v současné době legislativou požadována

b) osobnostní předpoklady

- vysoká odbornost, což znamená i utříděné široké vědomosti z oboru,
- pedagogická připravenost, která předpokládá rozvinuté didaktické schopnosti a aplikaci psychologických zákonitostí v pedagogické práci,
- příznivé charakterové a morální vlastnosti, jako např. čestnost, upřímnost, pravdomluvnost, smysl pro spravedlnost, svědomitost, taktnost, rozhodnost, vlídnost, vstřícnost, přístupnost, zodpovědnost, láska k oboru. Zvláště nevhodné vlastnosti pro učitele jsou např. pýcha, povýšenost, lhostejnost, pokrytectví, mrzutost, pesimismus“ (Slavík, Miller, 2012, s. 104).

Podle zákona 563/2004 §3 se pedagogickým pracovníkem může stát ten, kdo splňuje předpoklady: plné způsobilosti k právním úkonům, je bezúhonný, zdravotně způsobilý a není-li stanoveno jinak, prokázal znalost českého jazyka (MŠMT, 2023).

3.2 Vývoj osobnosti učitele

Vývoj osobnosti učitele je velmi individuální. Rychlost ovlivňuje primární příprava, tedy pedagogické studium před nástupem do pedagogické praxe. Rozlišujeme tyto stupně vývoje osobnosti učitele:

- „1. stupeň = novic je učitel prvním rokem v pedagogické praxi,
- 2. stupeň = začátečník, bývá do 2. až 3. roku učitelské práce,

- 3. stupeň = pokročilý učitel dosahuje tohoto stupně v průměru po 4-6 letech pedagogické práce,
- 4. stupeň = zdatný učitel bývá dosažen v průměru kolem 8. roku pedagogické činnosti,
- 5. stupeň = expert předpokládá nejen dokonale zvládnuté přímé pedagogické činnosti, ale nadhled umožňující samostatnou metodickou činnosti (tvorba metodických materiálů, učebních textů atd.) a vykonávání různých specializovaných činností“ (Slavík, Miller, 2012, s. 105).

3.3 Profesionální dráha učitele

„V učitelství existují určité vývojové etapy. I když české učitele bychom mohli charakterizovat různými specifickými znaky, v základních etapách profesní dráhy se od učitelů jiných zemí neliší.

- motivace uchazečů o studium profese,
- fáze studia a absolvování učitelství,
- profesní start učitele (učitel začátečník),
- profesní stabilizace (učitel expert),
- profesní vyhoření“ (Průcha, 2009, s. 398).

Stručné charakteristiky profesní dráhy učitelů:

- Zájem o studium učitelství je stále vysoký.
- Mezi zájemci o studium učitelství vysoce převažují ženy.
- Sociální profil studentů učitelství se vyznačuje tím, že častěji než jiní vysokoškoláci pocházejí z rodin „střední třídy“.
- Velká část absolventů studia učitelství každoročně nenastupuje do školství, ale volí zaměstnání v jiných oblastech.
- Začínající učitelé se nesetkávají vždy s optimálními podmínkami a pomocí při uvedení do výkonu profese a mnozí prožívají „šok z reality“.
- Učitelem-expertem se stává asi po pěti a více letech výkonu profese.
- Syndrom vyhoření se projevuje u mnoha učitelů jako únava z výkonu profese, emočním vyčerpáním, nezájmem o další vzdělávání, což je

důsledkem vysoké psychické zátěže kladené na učitelskou profesi v současném školství (Průcha, 2009, s. 398).

3.4 Začínající učitelé

Pojem začínající učitel se v pedagogické teorii i ve školní praxi jeví jako učitel, který dosud nedosáhl profesní stabilizace a je důležité mu poskytovat soustavnou odbornou pomoc za pomoci uvádějícího učitele. Doposud nejsou uvedeny poznatky, které by umožnily přesně určit, po jak dlouhé době se z učitele-začátečníka stává učitel-expert. V prvním roce pedagogického působení se utváří vztahy k ostatním učitelům. Způsob, jakým jsou začínající učitelé přijímáni vedením školy i svými kolegy může utváření vztahů značně ovlivnit. Práce začínajícího učitele je rovněž ovlivněna výší pracovního úvazku a přidělením dalších školních aktivit.

Učitelé při nástupu nemají zkušenosti, chybí jim objektivní sebereflexe, hodnocení své práce a nedokáží posoudit chyby, kterých se mohou dopouštět. Některým chybí zásadovost, důslednost a společenské vystupování. Při plnění běžných učitelských povinností vynakládají mnohem více úsilí a času než zkušený učitel. První rok začínajícího učitele je nutno posuzovat v kontextu jednotlivých etap učitelského vzdělávání a jeho celoživotního profesního vývoje (Průcha, 2009, s. 419-423).

„Začínající učitel by měl: být dobře připraven k odpovědnosti za plánování a organizaci dění ve třídě, mít dobrý profesní znalostní a dovednostní základ a měl by ho umět využívat k usnadnění (facilitaci) učení žáka, umět využívat metody kontroly a vhodné strategie vedení žáků v procesu učení, dokázat vytvořit tvořivou sociální atmosféru a být schopen efektivní komunikace i s partnery školy, být připraven udržet si profesionální image, tzn. profesionálně se rozvíjet a odpovídajícím způsobem se chovat a vystupovat, být schopen sebeuvědomění a sebehodnocení, a to i prostřednictvím druhých, např. kolegů učitelů“ (Dytrtová, Krhutová, 2009, s. 14).

3.5 Učitelé senioři

Profese pedagogů se neustále vyvíjí. Mění se požadavky na vzdělání, výkon, zaměření, trendy a samozřejmě i politické situace. Profese učitele byla vždy chápána jako poslání. Učitelé jsou důležitou součástí školství, jsou nezbytní pro zkvalitnění výuky a školského systému, jsou zodpovědní za výchovu a vzdělávání mládeže. „Obecně je učitelské povolání vymezené jako sociální pracovní role spojená s výkonem souboru činností, jejichž smyslem je působit na chování, přesvědčení a cítění žáků a předávat jim znalosti, dovednosti, a návyky vytvořené kulturou předchozích generací“ (Göbelová, 2012, s. 8). Profese učitele vyžaduje široký všeobecný rozhled týkající se oblastí společenských, humanitních, přírodovědných a technických věd. Zároveň musí kvalifikovaný učitel disponovat i znalostmi vzdělávací politiky, školských zákonů, kurikula, poznatků o výchově, pedagogické diagnostiky, poruch učení a chování. Důležitou součástí je i samotné sebevzdělávání. Odchodem do starobního důchodu zkušený pedagog o své znalosti a dovednosti nepřichází. Naopak může s větším nadhledem předávat získané poznatky dalším generacím.

4 Vzdělávání seniorů

S vývojem moderní doby se postupně zvyšuje věk populace v poproduktivním věku. Mezi seniory, tak jako mezi produktivní generací, nacházíme velké rozdíly v sociálních potřebách, kognitivních schopnostech a zájmech. Tyto rozdíly ovlivňují životní styl, rodinná situace, sociální zázemí. Vzdělávání seniorů má podobné rysy jako vzdělávání dospělých, jen se v určitých aspektech vyhraňuje, což je ovlivněno potřebami studentů seniorského věku.

„Člověk zvládá svůj vývoj v určité fázi o to lépe, čím lépe zvládl fázi předchozí. Čím aktivnější člověk byl a o co více vědomě žil svůj život, o to se bude i v pozdějších letech vyrovnávat s nároky života. Důležité nové problémy, které musí člověk v poproduktivním věku řešit, jsou přechod do důchodu, hledání nových úkolů, vyrovnání se se ztrátou blízkých, vlastními omezeními a krizemi, péče o nemocné blízké atd. Učit se znamená rozvinout širokou škálu vlastních zájmů vně povolání“ (Beneš, 2008, s. 90).

„Aktivní stárnutí neodkazuje primárně k fyzické aktivitě, ale spíše k zajištění možnosti participovat na dění ve společnosti ve všech fázích života“ (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 12).

4.1 Andragogika

Andragogika neboli vzdělávání dospělých je pedagogická věda, která se zabývá veškerými aspekty učení a vzdělávání se dospělých. „Dospělý je osoba žijící ve věku tělesné a duševní dospělosti a uplatňující svou zralost i při svém zařazení do společnosti“ (Řehák, Livečka, 1980, s. 42).

„Slovo andragogika je de facto jedním z mála ryze andragogických pojmů, který vznikl mnohem později, než jeho obsah – oblast vzdělávání dospělých. Etymologicky vychází z řeckých výrazů Anér či Andros – muž, a gogein či ago – vést. Spojením obou slov tedy dostáváme doslovný překlad – vedení mužů. Toto již dávno překonané omezení na muže již dnes pochopitelně pomíjíme“ (Beneš, 2003, s. 13).

Členíme ji na teoretické a aplikované disciplíny. Mezi teoretické patří historie výchovy a vzdělávání dospělých, andragogická didaktika, komparativní andragogika a teorie výchovy dospělých. Aplikované disciplíny jsou profesní andragogika, sociální andragogika, kulturně osvětová andragogika.

Čím jsou lidé starší, tím hůře vnímají a přijímají nové informace, snadněji se unaví. Mají snahu srovnávat vzdělávání s praxí. Svou motivaci k dalšímu vzdělávání nacházejí převážně v potřebě zvýšit své profesní dovednosti.

4.2 Geragogika

Geragogika je věda zabývající se výchovou ke stáří a ve stáří, jako disciplína, která se zaměřuje na edukaci starších lidí a seniorů. „Cílem geragogiky je příprava starších lidí na důležité životní události, které je mohou v následujícím období potkat. Jedná se především o možných zdravotních a fyzických problémů, snížení schopností a psychické nestability, omezená soběstačnost, změny v životních rolích, smrt a jiné...“(Kameníček, 2023).

Tento obor můžeme rozdělit do tří základních částí, jako oblast společenské činnosti, teoretické disciplíny a studijního oboru. Geragogika se zabývá vzděláváním seniorů, což jsou například univerzity třetího věku. Edukací, kam řadíme vzdělávací kroužky. Péčí, mezi které řadíme volnočasové aktivity, poradenství, seberealizace. Funkcionální působení, okolní prostředí, mediální prostředky.

„Pokud se zaměříme na užší pojetí geragogiky jako edukace seniorů, je jejím cílem podpořit seniory ve stálém učení a dalším vzdělávání. Zapojení do edukačních programů seniory nejen stimuluje, „zaměstnává“, ale umožňuje jim také splnit si nebo znovu najít ztracený životní cíl, motivuje je k pokračování v aktivitě a životě vůbec“ (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 35).

Tabulka 1: Srovnání aspektů pedagogiky, andragogiky a geragogiky

	Pedagogika	Andragogika	Geragogika
Vzdělávající	Učitel určuje, co a jak se bude učit, a pak to prověřuje.	Lektor účastníky podporuje a povzbuzuje je k sebeřízení.	Lektor jako facilitátor a partner pro komunikaci.
Vzdělávaný	Žák, student, dítě, adolescent. Je závislý.	Účastník vzdělávání (dospělý). Je nezávislý.	Účastník vzdělávání (senior). Nemusí být zcela nezávislý, ale chtěl by být.
Přístup	Subjekt-objektový přístup.	Subjekt-subjektový přístup.	Spíše objekt-subjektový přístup.
Zkušenosti účastníka vzdělávání	Životní zkušenosti žáka nejsou příliš bohaté.	Zkušenosti účastníka jsou cenným zdrojem.	Účastník vzdělávání má značné a cenné životní zkušenosti.
Očekávání účastníka	Žáci se učí to, co je od nich očekáváno, musí se učit.	Účastníci vzdělávání se učí to, co potřebují, resp. chtějí vědět.	Edukační programy navazují na biografickou historii účastníků a reflektují jejich zkušenosti.
Motivace	Vnější motivace.	Vnitřní, ale i vnější motivace.	Vnitřní motivace.
Cíle vzdělávání	Získávání znalostí a dovedností pro budoucnost a uplatnění na trhu práce. Směr: do budoucnosti („bude“).	Nejlépe návaznost na možnost bezprostředního praktického použití. Směr: do přítomnosti, resp. blízké budoucnosti („je“).	Integrace zážitků, zkušeností, dosažení moudrosti a vyrovnanosti. Směr: návrat do minulosti („bylo“).

Zdroj: Špatenková, Smékalová, 2015, s. 21

Mezi množstvím vědních oborů, které se problematikou stáří zabývá, nalezneme také gerontologii. Kalvach uvádí, že: „Gerontologie je nauka, soubor vědomostí o stárnutí a stáří, respektive o problematice starých lidí a života ve stáří.“ (Kalvach et al, 2004, s. 48).

4.3 Význam vzdělání pro seniory

„Vyrovnaní se s procesem stárnutí, stářím, s přicházejícími změnami a nakonec také s vlastní smrtelností je velmi důležité proto, aby člověk mohl toto životní období strávit příjemným způsobem. Základem přípravy na stáří je uvědomění si vlastní zodpovědnosti a také možnosti ovlivnit do velké míry kvalitu života ve vlastním stáří. Podporou vlastní seberealizace samostatností, adaptací a dále pak využitím zkušeností z osobního i pracovního života, to vše je správně zaměřeným postupem k přípravě na stárnutí a stáří.“ (Janiš, Skopalová, 2016, s. 52).

Výzkumy, dle publikace Gerontopedagogika, potvrzují, že aktivní vzdělávání v důchodovém věku pomáhá přispět k životnímu uspokojení, začlenění do společnosti, k pocitu důstojnosti, zároveň k fyzickému a duševnímu zdraví.

Vzdělávací aktivity jsou často zaměřeny na prevenci hrozících nedostatků a problémů způsobených změnou životního stylu. Zaměřují se na jejich odstranění a nahrazení. Hlavním cílem těchto vzdělávacích aktivit je udržení tělesných, sociálních a intelektuálních dovedností. Velkou roli hraje také snaha o zajištění kvalitnějšího a důstojnějšího života v seniorském věku. Podpora nabídky vzdělávání pro seniory by měla být rozhodující součástí přístupu moderní společnosti, od níž očekáváme, že svým občanům zajistí bezpečné a důstojné stárnutí a umožní plnohodnotné zapojení do všech občanských aktivit (Šerák, 2009, s. 189).

Občané v důchodovém věku jsou zvláštní sociální skupinou, k jejímž znakům patří jednotnost na straně jedné a rozdílnost na straně druhé. Za jednotnou považujeme tuto skupinu proto, že většina jejích členů se již nezapojuje do pracovního procesu. Rozdílnost je dána např. úrovní vzdělání, původní profesí, sociálním zařazením ve skupinách, rodiny, finančními možnostmi a svými celoživotními zkušenostmi. Pokud přihlídneme ke zmíněné rozdílnosti, širokému okruhu možných podmínek učení, tak pochopíme nutnost zajišťovat pro skupinu občanů v důchodovém věku rozličné vzdělávací formy různorodého charakteru. Může se jednat o lidové univerzity, kluby aktivního stáří, akademie třetího věku a univerzity třetího věku (Mühlpachr, 2009, s. 139).

„Důvody, které vedou seniory k vyhledávání vzdělávacích aktivit:

1. být aktivní, seberealizovat se,
2. rozvíjet své původní zájmy, svou profesi, specializaci,
3. získat nové poznatky,
4. naučit se novým dovednostem,
5. zachovat si stávající vědomosti, dovednosti a schopnosti, udržet si tělesné a intelektuální síly,
6. udržet si svou samostatnost a autonomii,
7. vytvořit a rozvíjet sociální kontakty, potřeba sociálního přijetí a ocenění, realizovat své přání, hledat nový smysl života, dopřát si vzdělání“ (Žumárová, 2012, s. 71).

4.4 Možnosti vzdělávání seniorů

Vzdělávání seniorů je v současné době aktuální téma. Po celoživotním úsilí se seniři dostávají do etapy života, kdy celkově mění zaběhlý styl života. S odchodem do starobního důchodu souvisí postupná ztráta sociálních kontaktů, snižuje se aktivita a možnost komunikace. Ukončením své profesní činnosti postupně přichází o svou společenskou identitu. Lidstvo se dožívá vyššího věku a udržuje si celkově lepší duševní i fyzickou kondici. Proto je důležité udržovat aktivní přístup k životu a neztrácet sociální kontakty. K tomu přispívá právě vzdělávání. K udržení intelektuálních a kognitivních funkcí přispívají vzdělávací zařízení s programem a speciálním přístupem vhodným přímo pro seniory. Mezi tyto instituce řadíme: akademie třetího věku, univerzity volného času, kluby seniorů, kluby aktivního stáří, online kurzy pro seniory, univerzity třetího věku, umělecké akademie a jiné.

Akademie třetího věku a kluby aktivního stáří nabízejí vzdělávací potřeby zájemcům převážně v místech, kde se nenacházejí vysoké školy, vznikají zde společenské komunity, které si řídí program podle vlastních potřeb. Tyto formy vzdělání zajišťují organizace a instituce, které přizpůsobují vzdělání rovněž místní kultuře.

Online kurzy pro seniory spravují převážně odborníci, kteří zajišťují snadné zprovoznění. S připojením vždy poradí a vysvětlí potřebné postupy. Kurzy jsou vhodné pro studenty, kteří nemají možnost dojíždět. Lektor řídí výuku a ukazuje materiály na sdílené obrazovce, zadává úkoly, pouští prezentace. Zpravidla je kurz určen pro menší skupinu zájemců, tak aby se mohl každý prezentovat.

Univerzity třetího věku představují nejnáročnější způsob vzdělávání seniorů, jsou pod správou vysokých škol (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 90).

5 Univerzita třetího věku

5.1 Definice pojmu Univerzita třetího věku

„Prvotní pojmenování a užití termínu Univerzita třetího věku bylo učiněno Pierrem Vellasem v roce 1973 na Univerzitě sociálních věd v Toulouse. Jedinečnost a výjimečnost univerzit třetího věku spočívá především ve využití jejich lidského a materiálního potenciálu“ (Adamec, Kryštof, 2011, s. 21).

„V České republice, respektive v Československu, se počátky univerzit třetího věku datují od roku 1986 a jsou spojeny s univerzitou Palackého v Olomouci“ (Janiš, Skopalová, 2016, s. 93). Jako druhá byla otevřena univerzita třetího věku v Praze 1 na 1. Lékařské fakultě Karlovy Univerzity. V současnosti poskytuje toto vzdělání v České republice přibližně 45 vysokých škol.

Program univerzity třetího věku mohou poskytovat pouze vysoké školy. Vzhledem k tomu, že jde o zájmové vzdělávání, nezískají studenti po absolvování titul, ale osvědčení. Toto vzdělání má charakter osobního rozvoje, neslouží k profesnímu uplatnění.

„Univerzity třetího věku jsou specifickou součástí celoživotního vzdělávání, jejich charakteristikou je, že poskytují seniorům vzdělání na nejvyšší možné, tedy vysokoškolské úrovni“ (Mühlpacher, 2009, s. 140).

Současné U3V pod záštitou Asociace univerzit třetího věku v České republice jsou uvedeny v Příloze 1.

5.1.1 Studijní programy univerzit třetího věku

Programy univerzity třetího věku jsou organizovány zpravidla jako dvouleté, čtyři semestry. Studijní program se skládá z oborů, které jsou specifické pro běžné studium prezenčních předmětů dané fakulty, liší se pouze rozsahem. Přednášející jsou akademičtí pracovníci a odborníci v daném oboru. „Úspěšní absolventi nezískávají žádný titul, jelikož se jedná o formu zájmového vzdělávání. Na seniory jsou však kladeny určité požadavky k úspěšnému zakončení studia, získání a předání osvědčení, které má zpravidla slavnostní podobu“ (Janiš a Skopalová, 2016, s. 93).

Ke studiu se mohou přihlásit zájemci, kteří dosáhli důchodového věku a mají minimálně středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou.

„Vzdělávací aktivity jsou realizovány nejčastěji formou přednášek, besed, popřípadě exkurzí do blízkého okolí. Těžiště činnosti však spočívá v organizaci kulturních aktivit a vytváření prostoru pro společenská setkávání“ (Janiš a Skopalová, 2016, s. 96).

5.1.2 Vliv studia seniorů na psychickou pohodu

V posledních letech se klade důraz na sociálně psychologické znaky vzdělávání starších lidí v univerzitách třetího věku. Cílem je pak vytvářet předpoklady pro setkávání generací, nalezení prostředí pro výměnu zkušeností, pro vyvedení starého člověka z jakéhosi ghetta (Petříková, 1994, s. 24-32). Vzdělávání je jeden z nejdůležitějších aspektů pro udržení psychické pohody seniorů. Přispívá k upevňování duševní a fyzické kondice, získávání sebedůvěry, podporuje intelektuální funkce. Pro mnohé společně strávený čas na U3V doplňuje prázdné místo, po ukončení aktivní pracovní činnosti. „V seniorském věku nejsou výjimkou deprese vzniklé z těžkých ztrát – smrt životního partnera, přechod do domova pro seniory, imobilita a podobně“ (Janiš, Skopalová, 2016, s. 47). Nejen z tohoto důvodu je důležité podporovat volnočasové aktivity za dodržování specifických gerontopedagogických pravidel.

5.1.3 Prevence dopadů změny životního stylu vlivem stárnutí

Období, kdy odchází člověk do důchodu, je obdobím velkých životních změn. Každá osobnost prožívá toto období jinak, ani pedagogové nejsou výjimkou.

„Každý z nás žije individuální a neopakovatelný život, z čehož plyne, že každý z nás prožívá a prociťuje stárnutí způsobem zcela individuálním a neopakovatelným. Dnes už víme, že stárnutí a stáří odpovídá do značné míry stylu života, který jsme žili hlavně ve středním věku, a neodpovídá žádné šabloně o stárnutí“ (Gregor, 1990, s. 5).

„Stáří je označením pozdních fází ontogeneze, přirozeného průběhu života.“ (Mühpachr, 2009, s. 18). Jako objektivní faktor pro odchod do důchodu se ukázal

kalendářní věk jedince (Janiš a Skopalová, 2016, s. 34). Pojem starý člověk se nejčastěji uvádí tehdy, když vstoupí do penze. Následně pak ukončuje svou pracovní činnost a tím se stává ekonomicky nevykonný (Kohl, Mayr, Bruckmann, 2006).

S odchodem do starobního důchodu souvisí postupná ztráta sociálních kontaktů, snižuje se aktivita a možnost komunikace. V určitých chvílích ukončením své profesní činnosti postupně přichází o svou společenskou identitu.

Jako prevenci dopadů životního stylu vlivem stárnutí je zapotřebí rovnoměrně udržovat osobnost člověka z hlediska biologického, psychologického, ekonomického, sociálního a etického. Významnou prevencí stárnutí je zdravý životní styl. K udržení psychické pohody přispívá pravidelný pohyb, zdravá strava, pro mnohé i zdravý vzhled a dostatek spánku. S postupem přibývajícím věku přibývají i zdravotní problémy, více se projevují škodlivé vlivy jako je kouření, přílišná konzumace alkoholu, nadměrné slunění, nedostatek pohybu. Celkově se zpomaluje produktivní doba člověka.

5.1.4 Sociální přínos aktivních seniorů

Mezigenerační učení se jeví jako dobré řešení pro rozšíření sociální inkluze různých věkových skupin, jak uvádí Vzdělávací Evropský Projekt GUTS (2023).

„Evropský projekt GUTS spojí silné stránky starších lidí a mladých lidí, aby se jeden od druhého učili a zvýšili své dovednosti čelit každodenním problémům současné společnosti. Nejdůležitější, je realizace nové strategické spolupráce mezi místními, regionálními a národními partnery v Evropě s cílem usnadnit nové cesty učení (v souladu s cíli programu Erasmus Plus)“ (GUTS 2023). Tyto vzdělávací oblasti budou vyvinuty inovativní metodologií společné tvorby mezi staršími lidmi a mládeží. Senioři i mladí se na skupinových i individuálních sezeních naučí novým dovednostem a znalostem a osvojí si nové postoje, aby lépe pochopili své postavení a zlepšili své místo v každodenní společnosti. V oblasti mezigeneračního a kulturního učení budou mladí lidé poskytovat starším lidem aktuální znalosti a budou se snažit upgradovat dovednosti seniorů s cílem zvýšit sociální začlenění těchto starších lidí. Na druhé straně budou starší lidé stimulovat mladé, aby rozvíjeli své klíčové kompetence, aby našli lepší místo ve společnosti. Tento inovativní proces

učení nakonec přiláká více mladých lidí do vzdělávání a odborné přípravy, aby získali lepší klíčové kompetence odpovídající cílům ET2020. Starší účastníci vzdělávacích oblastí si uvědomují nutnost připravit se na výzvy stárnutí a zajistit si své sociální začlenění vedle skutečnosti, že mladí lidé si uvědomí lepší místo v každodenní společnosti. Oba mají zkušenost, že jsou vývojáři svých vlastních vzdělávacích prostor. Starší lidé a mladí lidé tak využívají nové vzdělávací prostředí ke zlepšení své každodenní životní situace a kvality života“ (GUTS 2023). Během své praxe učitelé získávají nové poznatky a zkušenosti a tím mohou lépe předávat potřebné kompetence. Každý učitel ovlivňuje zároveň žáky svým přístupem a zanechává jim svou osobitou stopu na celý život. Učitelé v seniorském věku mají z celoživotních zkušeností možnost předávat více osobních poznatků a tím pozitivně ovlivňovat mladší generace.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Vlastní šetření

6.1 Charakteristika místa šetření

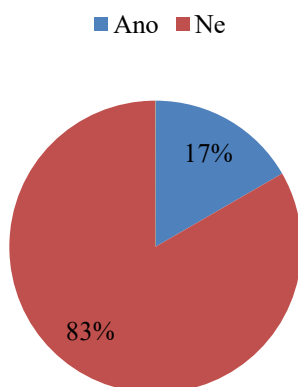
Rozhovory, které jsou součástí šetření praktické části, probíhaly se studenty U3V různého zaměření. S respondenty, kteří před odchodem do starobního důchodu, pracovali ve školství, jsem vedla individuální polostrukturovaný rozhovor. Místo schůzek k rozhovorům jsem volila tak, aby se cítili příjemně a uvolněně. V útulné kavárně v místě bydliště studentky, na procházce kolem řeky, na návštěvě v domácím prostředí.

6.2 Realizace šetření pomocí individuálního polostrukturovaného rozhovoru

Před zahájením rozhovoru jsem respondenty seznámila s obsahem své bakalářské práce a cílem šetření. Rozhovor jsem si s jejich souhlasem nahrávala. Otázky pro rozhovor jsou uvedeny v Příloze 2, autentický přepis rozhovorů viz Příloha 3.

6.2.1 Grafické znázornění odpovědí vyplývajících z individuálních polostrukturovaných rozhovorů

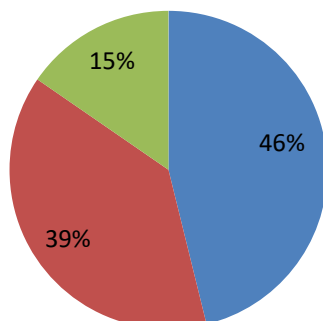
Graf 1: Otázka č. 1 – Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?

Zdroj: vlastní šetření, 2023

Graf 2: Otázka č. 2 – Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?

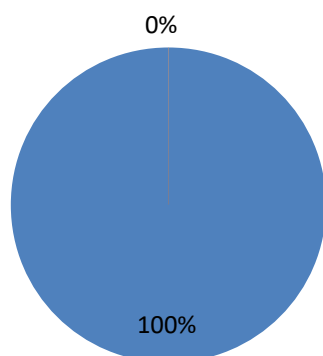
■ Vzdělávání ■ Procvičování mozku ■ Společnost

Zdroj: vlastní šetření

Graf 3: Otázka č. 3 – Doporučil/a byste studium na U3V svým známým?

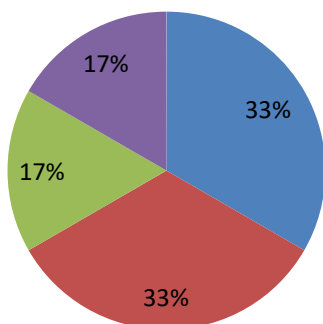
■ Ano ■ Ne ■ Nevím ■

Zdroj: vlastní šetření, 2023

Graf 4: Otázka č. 4 - Jaký obor nebo oblast vám na vaší univerzitě chybí a uvítal/a byste jeho zařazení do studijního programu?

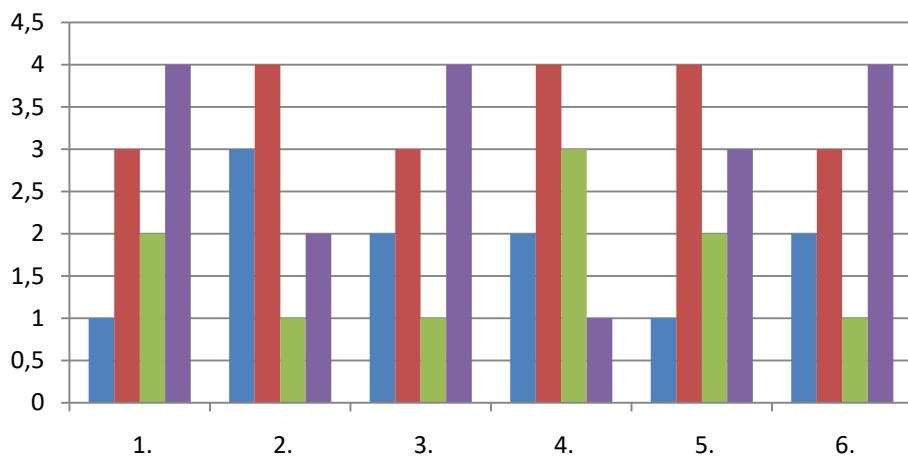
■ Žádný ■ Nevím ■ Gastronomie ■ PC

Zdroj: vlastní šetření, 2023

Graf 5: Otázka č. 5 - Jak byste seřadil/a podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?

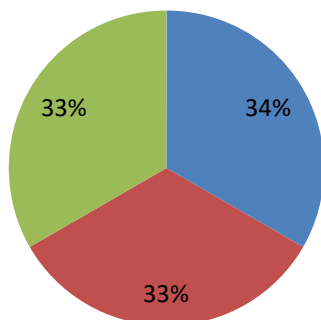
■ Sociální kontakt ■ Noví přátelé
■ Nové informace ■ Sledování změn ve společnosti

Zdroj: vlastní šetření, 2023

Graf 6: Otázka č. 6 – Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetého/letou bývalého/letou učitele/ku?

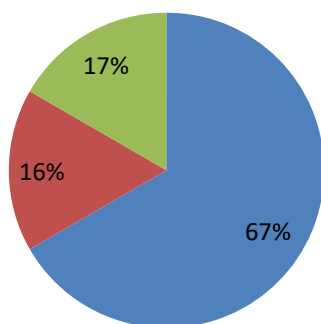
■ osobní nové poznatky ■ osobní profesní ■ socializace

Zdroj: vlastní šetření, 2023

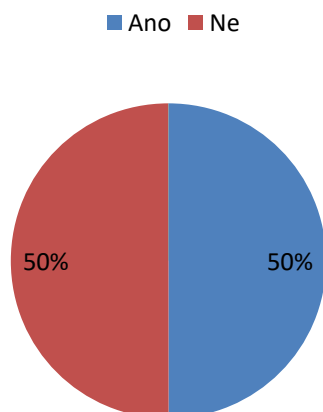
Graf 7: Otázka č. 7 - Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?

■ Ano ■ Ne ■ Občas

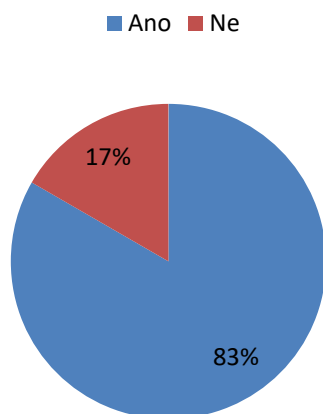
Zdroj: vlastní šetření, 2023

Graf 8: Otázka č. 8 – Přivítal/a byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)

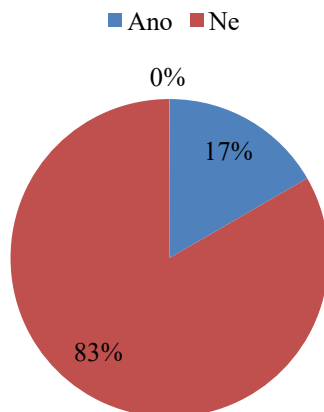
Zdroj: vlastní šetření, 2023

Graf 9: Otázka č. 9 – Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?

Zdroj: vlastní šetření, 2023

Graf 10: Otázka 10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažoval/a byste o tom?

Zdroj: vlastní šetření, 2023

6.2.2 Analýza výsledků individuálních polostrukturovaných rozhovorů

Z výsledků rozhovorů provedených s 6 respondenty z různých univerzit, věkové hranice 65-75 let vyplynulo, že většina studentů U3V je ženského pohlaví (5). Studium navštěvují dle výpovědí dotazovaných seniorů přibližně od 60 let, horní věková hranice není limitovaná, momentálně je nejstarším studentem 92letý muž.

1. Studenti starší 70 let zpravidla odmítají uvádět své jméno a zveřejňovat osobní údaje. Ti nižšího věku 65-69 let jsou naopak otevření a aktivně se zapojují do šetření. U3V si volí nejbližší svému bydlišti i přes to, že neodpovídá přímo jejich zaměření.
2. K přihlášení na U3V vede 46 % respondentů touha po dalším vzdělávání, 39% rozšiřování obzorů a procvičování mozku a 15% společnost a okruh přátel se stejnými zájmy.
3. Svým známým doporučuje studium na U3V 100 % seniorů.
4. Seniori, kteří studují na U3V kratší dobu, převážně do 70 let, by uvítali zapojení vzdělávacích témat se vztahem ke svému oboru, na rozdíl od starších 71 let a více, kteří již nemají rádi změny a oceňují pravidelný zaběhlý režim.

5. Přehled priorit v hodnocení podle umístění 1.-4. místo – viz Tabulka 2. Pro studenty univerzity třetího věku je na prvním místě touha po získávání nových informací, dále se na druhém místě přiklání k potřebě sociálního kontaktu. Následně respondenti uvádí za důležité udržování kroku se změnami ve společnosti. Poznávání nových přátel je pro všech 6 respondentů na nižších hodnotových příčkách.

Tabulka 2: Přehled priorit v hodnocení vzdělávání na U3V

Respondent	Sociální kontakt	Noví přátelé	Nové informace	Sledování změn ve společnosti
1.	1	3	2	4
2.	3	4	1	2
3.	2	3	1	4
4.	2	4	3	1
5.	1	4	2	3
6.	2	3	1	4

Zdroj: vlastní šetření, 2023

6. Učitelé vnímají studium dvojitým pohledem – pohledem studenta a zároveň pohledem pedagoga. Nemohou se oprostit od své profese a sledují postoje přednášejících, formy a metody výuky. Během přednášek vnímají prezentovanou tematiku a zároveň hodnotí výstup učitele, přijímají pedagogické postupy, případné prohřešky si uvědomují a snaží se je ve svém projevu eliminovat.
7. 67 % studentů se pravidelně schází i mimo univerzitu, tvoří skupinky podle svých zájmů a užívají si společně strávený čas. Navštěvují kavárny, kulturní zařízení, knihovny nebo chodí na výlety, cvičit.
8. Aktivní zapojení studentů do výuky například formou studentských konferencí by přivítali opět studenti v nižší věkové hranici 65-70 let. Starší a dlouhodobější studenti oceňují stálý program bez inovací. Studenti, kteří navštěvují U3V krátce po ukončení své profesní dráhy by se rádi věnovali

získávání, či předávání nových informací vztahujících se k oboru ve kterém se pohybovali. Například učitelka odborného výcviku oboru kuchař číšník by ocenila zařazení gastronomických témat. Pedagog s oborem dějiny umění a historie by se rád se svými spolužáky zaměřil na oblast ze své činnosti. Se svými dlouholetými zkušenostmi by se podělila učitelka teoretické i praktické výuky oboru design.

9. Možnost uplatnit své pedagogické činnosti po odchodu do důchodu uvádí 4 z 6 respondentů.
10. Pouze jeden z respondentů by se byl ochotný vrátit do školství.

7 Vlastní doporučení

Na základě zjištěných výsledků rozhovorů s účastníky navštěvujícími univerzitu třetího věku z řad bývalých učitelů doporučuji vzhledem k aktivitám pedagogů na naší škole pořádat společná mezigenerační setkávání. Kde by bývalí učitelé, nyní účastníci univerzity třetího věku, mohli diskutovat s učiteli, kteří se věkem blíží odchodu do starobního důchodu, o možnostech dalšího vzdělávání, případně jiné smysluplné náplni v důchodu. Naopak aktivně činní pedagogové by mohli předat svým bývalým kolegům poznatky ze současných trendů.

Dalším mým návrhem, ke kterému mě inspiroval článek Jana Davida, ve kterém se zmiňuje o tzv. dánském modelu, je to, že senioři by mohli sami učit jiné, neboť mají určité znalosti či dovednosti. Důležité je, je v tom podpořit, dodat jim určité sebevědomí a dát jim možnost. Z tohoto pohledu mají senioři, bývalí pedagogové, snazší situaci. V minulosti již stáli před třídou, umí mluvit a mají i potřebné další komunikační dovednosti. Navíc by se díky vlastní zkušenosti dokázali přizpůsobit věkové skupině svých „spolužáků“. Doporučuji poskytovatelům vzdělávání v rámci U3V, aby umožnili účastníkům U3V (zejména bývalým pedagogům), aby si zvolili pro ně přijatelné téma a prezentovali ho ostatním.

Samozřejmostí je doporučení, aby vzdělávání seniorů bylo dále realizováno, protože, jak vyplynulo z šetření, senioři jej vítají a oceňují a vidí v něm smysluplné trávení volného času, v rámci kterého získají nové poznatky, naváží nová přátelství a udrží si tak psychickou pohodu. K tomuto zjištění jsem rovněž dospěla při realizaci rozhovorů. V práci jsem uvedla konkrétní poznatky, ale zároveň musím zmínit, že jsem při jejich realizaci vnímala opravdovou radost svých starších kolegů – pedagogů, že mají možnost se nadále vzdělávat, že jim studium přináší mnoho zajímavých podnětů a tím přispívá k jejich celkové spokojenosti.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Učitelé senioři a univerzita třetího věku“ se zabývala závěrem kariéry učitelů středních škol a byla příspěvkem k tématu o významu vzdělávání v seniorském věku. Cílem práce bylo zmapovat funkci univerzity třetího věku u pedagogů v seniorském věku.

V teoretické části jsem se opírala o dostupné literární a online zdroje, které se problematikou vzdělávání v seniorském věku zabývají. Při studiu této oblasti jsem využila jak teoretické znalosti, tak praktické vzhledem k tomu, že se pohybuji na pozici učitelka odborného výcviku. Tato zkušenost mi umožňuje setkávat s kolegy a kolegyněmi různých věkových skupin. Z této vlastní zkušenosti mám poznatek, že pedagogové mají chuť i po odchodu do starobního důchodu být aktivní a pokračovat i nadále na svém sebevzdělávání.

Vlastní šetření v praktické části práce jsem realizovala s využitím individuálních rozhovorů. Respondenty byli učitelé středních škol po odchodu do starobního důchodu. Zajímalo mě, zda jsou bývalí učitelé aktivní i v tomto období.

Na základě výsledků z rozhovorů jsem zjistila, že učitelé aktivní jsou, v dalším vzdělávání spatřují smysl a cestu, jak vyplňovat svůj volný čas. Doporučuji školám pořádat společná mezigenerační setkávání, kde bývalí učitelé, nynější studenti univerzit třetího věku budou moci diskutovat s učiteli, kteří se věkem blíží odchodu do starobního důchodu, o možnostech dalšího vzdělávání. Naopak aktivně činní pedagogové předávají svým bývalým kolegům poznatky ze současných trendů. Dále navrhuji, aby se senioři – účastníci U3V, a to zejména bývalí pedagogové, domluvili s organizátory kurzů, aby jim umožnili prezentovat nějaké zajímavé téma ostatním účastníkům univerzit třetího věku.

Problematika, kterou jsem ve své práci představila, je velmi široká. Jistě by bylo zajímavé realizovat např. dotazníkové šetření za předpokladu, že by bylo možné získat potřebný počet respondentů. Tím by se počet zajímavých poznatků zvýšil. Ale i při zjištění, která přinesla má bakalářská práce, lze konstatovat, že poskytování vzdělávání seniorům v rámci U3V je velmi důležité pro to, aby senioři lépe zvládali proces stárnutí a udržovali se v dobré psychické kondici.

Oblast, kterou jsem se ve své práci zabývala, je velmi široká. S dostatečným počtem respondentů by bylo možné uskutečnit dotazníkové šetření, které by jistě přineslo další zajímavé poznatky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné monografie

- BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. 136 s. ISBN 978-80-247-2580-2.
- DYTRTOVÁ, Radmila a KRHUTOVÁ, Marie. *Učitel – příprava na profesi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-6191-6.
- GÖBELOVÁ, Taťána a SEBEROVÁ, Alena. *Profesiografické otázky učitelství*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012. 102 s. ISBN 978-80-7464-197-8.
- GREGOR, Ota. *Stárnout, to je kumšt*. 3. vyd. Průhonice: Dům medicíny, 1999, 144 s. ISBN 80-238-4791-0.
- JANIŠ, Kamil a SKOPALOVÁ, Jitka. *Volný čas seniorů*. Vydání 1. Praha: Grada, 2016. 156 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5535-9.
- KALVACH, Zdeněk et al. *Geriatric a gerontologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004. 861 s. ISBN 80-247-0548-6.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Stříbrné výročí Asociace univerzit třetího věku České republiky*. Plzeň: AU3V, 2021. 192 s. ISBN 978-80-270-9117-1.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 203 s. ISBN 978-80-210-5029-7.
- PETŘKOVÁ, Anna a Rozália ČORNANIČOVÁ. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů: studijní texty pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. 91 s. ISBN 80-244-0879-1.
- PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. 1. vydání. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
- ŘEHÁK, Miloslav. *Pedagogika: Pro 2. roč. stř. šk. soc. právních*. Vyd. 1. Praha, 1980.

SLAVÍK, Milan a MILLER, Ivan. *Oborová didaktika pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory*. 3. vydání. Textová studijní opora. Praha: ČZU v Praze, IVP, 2012. 136 s. ISBN 978-80-213-2277-6.

ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a SMÉKALOVÁ, Lucie. *Edukace seniorů. Geragogika a gerontodidaktika*. 1. vydání. Praha: GradaPublishing, a. s., 2015. 232 s. ISBN 978-80-247-9916-2.

ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. Prešov: Akcent print, 2012. 71 s. ISBN 978-8089295-43-2

Elektronické zdroje

GUTS – GenerationsUsingTrainingforSocialinclusion in 2022.

InfonetAdultEducation – Bloggingabouteducation. [online]. [cit. 2017-04-05].

Dostupné z: <https://www.infonet-ae.eu/2022/08/11/a-new-european-perspective-with-guts-generations-using-training-for-social-inclusion-in-2022/>

KAMENÍČEK, Petr. *Geragogika – vzdělávání seniorů*. [online]. [cit. 2022-08-11].

Dostupné

z: <https://medium.com/edtechkisk/geragogikavzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-senior%C5%AF-d4be04433afd>.

KUBÍČEK, Jiří. *Základy práva* [online]. [cit. 2023-01-25] Dostupné z: <https://www.jirikubicek.cz/pro-studenty/zaklady-prava>

MŠMT. *Zákon o pedagogických pracovnících*. [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>.

SENIOR ZONE. *Koncept aktivního stárnutí*. [online]. [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: https://www.seniorzone.cz/33/koncept-aktivniho-starnuti-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Er0GQgsOusWM2XMWprlgE_I/.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Srovnání aspektů pedagogiky, andragogiky a geragogiky	19
Tabulka 2: Přehled priorit v hodnocení vzdělávání na U3V Chyba! Záložka není definována.	
Obrázek 1: Schéma vzdělávacího systému České republiky	12
Graf 1: Otázka č. 1 – Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?	26
Graf 2: Otázka č. 2 – Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?	27
Graf 3: Otázka č. 3 – Doporučil/a byste studium na U3V svým známým?	27
Graf 4: Otázka č. 4 - Jaký obor nebo oblast vám na vaší univerzitě chybí a uvítal/a byste jeho zařazení do studijního programu?	28
Graf 5: Otázka č. 5 - Jak byste seřadil/a podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?	28
Graf 6: Otázka č. 6 – Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetého/letou bývalého/letou učitele/ku?	29
Graf 7: Otázka č. 7 - Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?	29
Graf 8: Otázka č. 8 – Přivítal/a byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)	30
Graf 9: Otázka č. 9 – Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?	30
Graf 10: Otázka 10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažoval/a byste o tom?	31

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Seznam vysokých škol poskytujících aktuálně vzdělávání v rámci U3V

Příloha 2: Otázky pro individuální polostrukturovaný rozhovor

Příloha 3: Autentický přepis odpovědí

Příloha1: Seznam vysokých škol poskytujících vzdělávání v rámci U3V

- České vysoké učení technické v Praze (ČVUT) – Vzdělávání na ČVUT započalo v akademickém roce 1998/1999. Postupně se do odborného vzdělávání seniorů zapojilo všech osm fakult. „Oblasti, ve kterých se mohou studenti vzdělávat, jsou velmi různorodé, vycházejí především z odborného zaměření pořádajícího pracoviště“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 67).
- Česká zemědělská univerzita v Praze (ČZU) – Od roku 2011 má provozování U3V pod patronátem Institutu vzdělávání a poradenství. „Kromě znalostí z různých oblastí psychologie a pedagogiky je cílem IVP vést seniory k efektivnímu učení, zdravému životnímu stylu, zvládnutí životních situací, sebepoznání a vnitřní harmonii“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 94).
- Janáčkova akademie múzických umění v Brně (JAMU) – Studenti se nedrží akademického roku, ale kalendářního. Probíhá v rámci tří cyklů, se závěrečnou promocí v prosinci.
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (JU) – „Programy Univerzity třetího věku nabízejí Zdravotně sociální fakulta, Teologická fakulta a Ekonomická fakulta. Od roku 2017 nabízí U3V i Filozofická fakulta a společný program U3V připravila Pedagogická fakulta s Fakultou rybářství a ochrany vod“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 102).
- Mendelova univerzita v Brně (MENDELU) – Zahájení činnosti U3V v roce 2003 na MENDELU je spojeno s počátky fungování Institutu celoživotního vzdělávání. Výběr oborů je přizpůsoben stále narůstajícímu zájmu seniorů.
- Masarykova univerzita (MU) – „V současné době má program kurzů Univerzity třetího věku víceoborový charakter a na obsahovém zajištění se podílí všech devět fakult Masarykovy univerzity“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 106).
- Ostravská univerzita (OU) – Studenti Ostravské univerzity se mají možnost přihlásit ke studiu filozofie, biologie, jazykových kurzů, přírodních věd, pedagogiky a lidského zdraví. A to nejen v Ostravě, ale i v dalších městech Moravskoslezského kraje.

- Slezská univerzita v Opavě (SU) – U3V na Slezské univerzitě spravuje Centrum celoživotního vzdělávání, k tomuto můžeme připojit Obchodně-podnikatelskou fakultu v Karviné a Vzdělávací centrum v Krnově.
- Technická univerzita v Liberci (TUL) – Od roku 1998 probíhá výuka Univerzity třetího věku na Technické univerzitě v Liberci. Více jak dvacet let nabízí mimo samotného studia sociální kontakt, v podobě seminářů, vernisáží, exkurzí, koncertů a dalších společenských akcí.
- Univerzita Hradec Králové (UHK) – Univerzita Hradec Králové usiluje o to, aby vzdělávací příležitosti, které nabízí seniorům nejen Hradec Králové a okolí, reagovaly na vzdělávací potřeby a zájmy současných seniorů a náležitě reflektovaly novodobé trendy seniorského univerzitního vzdělávání v jeho obsahu i organizaci (Kolektiv autorů, 2021, s. 118).
- Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP) – Své působiště, vzhledem k vysokému zájmu studentů, postupně rozšířila do přilehlých měst. Do Kadaně, Roudnice nad Labem nebo Žatce. Studenti si sestavují studijní plán, podle svých představ.
- Univerzita Karlova (UK) – Studium U3V bylo na Karlově Univerzitě zahájeno v roce 1987 na tehdejší Fakultě všeobecného lékařství. Počet přihlášených zájemců se dostal na číslo 324. Postupem času se vzdělávání seniorů rozšířilo i na další fakulty jako například: Filozofická fakulta UK, Fakulta sociálních věd UK, Husitská teologická fakulta UK, Matematicko-fyzikální fakulta UK, Pedagogická fakulta UK a další.
- Univerzita Pardubice (UPa) – Výuku na UPa zajišťuje Dopravní fakulta Jana Pernera. Vzhledem k vysokému zájmu, probíhá výuka každý týden, v zimním i v letním semestru. Přednášky jsou rozděleny na humanitní a ekonomické vědy a na technické vědy.
- Univerzita Palackého v Olomouci (UPOL) – „Univerzita třetího věku při Univerzitě Palackého v Olomouci byla založena již v roce 1986 a je tak patrně nejstarší univerzitou svého druhu v České republice. Od prvopočátků byla koncipována na kvalitním teoretickém i metodickém základě průkopníky, tvůrci a architektky české andragogiky, respektive gerontogogiky“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 157).

- Univerzita Tomáše Bati Zlín (UTB) – Jedna z mladších univerzit, která se již v druhém roce svého působení začala věnovat vzdělávání seniorů a zahájila projekt U3V.
- Veterinární a farmaceutická univerzita Brno (VFU) – Studenti se mohou na Veterinární a farmaceutickou univerzitu v Brně přihlásit ke studiu programů Člověk a zvíře, Člověk a zdravé potraviny, Zdraví a léky a Farmacie a veterinární medicína.
- Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (VŠB-TUO) – Na VŠB-TUO se mohou senioři vzdělávat na pěti fakultách. Oblasti zaměření jsou na technické vědy, přírodní vědy, společenské vědy, umění v technických vědách.
- Vysoká škola ekonomická v Jindřichově Hradci (VŠE) – „Pro neutuchající zájem fakulta v posledních letech ustálila svou základní nabídku v rámci celosemestrálních kurzů vždy na dva kurzy zaměřené na informační technologie, jeden přednáškový kurz na určené společensko-vědní téma a jazykové kurzy němčiny a angličtiny pro různé úrovně znalosti účastníků. V posledních čtyřech letech k nim přibyly kurzy Rekondiční cvičení pro seniory a Aqua cvičení pro ženy, o které je velký zájem“ (Kolektiv autorů, 2021, s. 165).
- Vysoká škola ekonomická Praha (VŠE) – Až z 80 předmětů si mohou vybrat výuku studenti U3V na Vysoké škole ekonomické v Praze a dalších deset v Jindřichově Hradci.
- Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (VŠCHT) – Studenti se na VŠCHT mohou přesvědčit o přínosu chemie jako takové v našem životě.
- Vysoká škola polytechnická Jihlava (VŠPJ) – Mezi nejoblíbenějšími obory seniorů na VŠPJ jsou kurzy s názvy: Pracujeme s PC, Digitální fotografie, Genealogie a Chytrý mobil s Androidem. Vysoká škola mimo jiné poskytuje kurzy U3V i zájemcům v domovech pro seniory nebo domovech pro osoby se zdravotním postižením.
- Vysoké učení technické v Brně (VUT) – Šesti semestrové studium poskytuje seniorům VUT převážně z oblastí moderních technologií, aplikace nových stavebních a uměleckých postupů.

- Západočeská univerzita v Plzni (ZČU) – Jako zajímavost Západočeské univerzity je letní škola U3V s osvětovými a aktivizačními přednáškami.

Příloha 2: Otázky pro individuální rozhovory

1. Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?
2. Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?
3. Doporučil/a byste studium na U3V svým známým?
4. Jaký obor nebo oblast vám na vaší univerzitě chybí a uvítal/a byste jeho zařazení do studijního programu?
5. Jak byste seřadil/a podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?
6. Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetého/letou bývalého/letou učitele/ku?
7. Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?
8. Přivítal/a byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)
9. Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?
10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažoval/a byste o tom?

Příloha 3: Autentický přepis odpovědí

Rozhovor respondent 1

Otázka 1. Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?

Odpověď 1. *Ano, můžete, studuji Univerzitu třetího věku při PEF ČZU v Praze.*

Otázka 2. Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?

Odpověď 2. *Ráda se vzdělávám, získávám nové informace a chodím mezi lidi.*

Otázka 3. Doporučila byste studium na U3V svým známým?

Odpověď 3. *Již jsem doporučila některým svým známým, kteří se na U3V přihlásili.*

Otázka 4. Je nějaký obor, který vám na vaší univerzitě chybí a uvítala byste jeho zařazení do studijního programu?

Odpověď 4. *Nevím, přednášky jsou různorodé. Zajímalo by mě něco o gastronomii, vzhledem k mé profesi.*

Otázka 5. Jak byste seřadila podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?

Odpověď 5. *Udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti.*

Otázka 6. Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetou bývalou učitelku?

Odpověď 6. *Převážně v získávání nových informací a socializace, povolání učitel na to nemá vliv.*

Otázka 7. Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?

Odpověď 7. *Ano, není to často, protože věkový průměr je v tuto chvíli vyšší, ale třeba dvě, tři se po přednáškách jdeme podívat na výstavu, nebo do knihovny, byly jsme v městské knihovně a chystáme divadelní představení.*

Otázka 8. Přivítala byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)

Odpověď 8. Vzhledem k tomu, že je zde spousta studentů, z různých oborů, tak bych uvítala například téma bankovníctví.

Otázka 9. Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?

Odpověď 9. Často za mnou jezdí děti a hlídám vnoučata. Moc ráda jim předávám své zkušenosti, můžu pomoci dceři a synovi s výchovou. Je příjemné, když za mnou přijdou moji bývalí žáci a ptají se na radu. Když jdu do společnosti, tak sleduji, zda mladí zaměstnanci, dělají svou práci správně.

Otázka 10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažovala byste o tom?

Odpověď 10. Vzhledem k tomu, že není tak dlouho, co jsem ze školství odešla, tak za určitých okolností bych o tom uvažovala. Hodně záleží na tom, jak to zvládám po zdravotní stránce a jestli mě zrovna víc nepotřebuje rodina. Učila jsem víc jak 40 let a musím říct, že mi to občas chybí.

Rozhovor respondent 2

Otázka 1. Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?

Odpověď 1. Celé jméno uvádět nechci, stačí pouze Helena. Chodím na Univerzitu třetího věku na ČZU a docházím i na ČVUT.

Otázka 2. Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?

Odpověď 2. Jsem zvědavý člověk, ráda se dozvídám něco nového, a to mi studium U3V umožňuje. Udržuji svůj mozek v aktivní formě.

Otázka 3. Doporučila byste studium na U3V svým známým?

Odpověď 3. Určitě ano, jsem tu velice spokojená.

Otázka 4. Je nějaký obor, který vám na vaší univerzitě chybí a uvítala byste jeho zařazení do studijního programu?

Odpověď 4. Nechybí mi nic, jsem spokojená se současným stavem.

Otázka 5. Jak byste seřadila podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?

Odpověď 5. Získávání nových informací, změny ve společnosti, sociální kontakt, poznávání nových přátel.

Otázka 6. Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetou bývalou učitelku?

Odpověď 6. Sleduji styl výuky a hodnotím postoje, jaké má přednášející, neustále si prohlubuji pedagogické dovednosti, ať v kladném, či záporném slova smyslu.

Otázka 7. Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?

Odpověď 7. *Většinou ne, vyhovuje mi rozplánovaný rozvrh a organizovaná výuka.*

Otázka 8. Přivítala byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)

Odpověď 8. *Raději ne, nemám ráda změny.*

Otázka 9. Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?

Odpověď 9. *Věnuji se hlavně vnoučatům.*

Otázka 10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažovala byste o tom?

Odpověď 10. *V současné době ne.*

Rozhovor respondent 3

Otázka 1. Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?

Odpověď 1. *Jmenuji se Daniel, víc neuveřejním.*

Otázka 2. Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?

Odpověď 2. *Rád získávám nové znalosti a dovednosti. Užívám si společnost s přáteli, se kterými mám společné zájmy.*

Otázka 3. Doporučil byste studium na U3V svým známým?

Odpověď 3. *Ano, určitě.*

Otázka 4. Je nějaký obor, který vám na vaší univerzitě chybí a uvítal byste jeho zařazení do studijního programu?

Odpověď 4. *Doposud jsem o tom nepřemýšlel, přivítal bych obor historie.*

Otázka 5. Jak byste seřadil podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?

Odpověď 5. *Získávání nových informací, sociální kontakt, poznávání nových přátel, změny ve společnosti.*

Otázka 6. Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetého bývalého učitele?

Odpověď 6. *Vnímám změny v chování žáků a studentů v přístupu k získávání nových znalostí a dovedností. Sleduji nové učební postupy a promyslím, jak bych interpretoval danou látku já.*

Otázka 7. Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?

Odpověď 7. *Ano scházíme.*

Otázka 8. Přivítal byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)

Odpověď 8. *To by studium ještě více obohatilo. Už jen příprava na takovou akci je zábava a dokáže dokonale zaměstnat mysl.*

Otázka 9. Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?

Odpověď 9. *Doučuji ve volném čase historii a dějiny umění.*

Otázka 10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažovala byste o tom?

Odpověď 10. *To už bych bohužel nezvládl.*

Rozhovor respondent 4

Otázka 1. Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?

Odpověď 1. *Jmenuji se Jana, chodím na univerzitu třetího věku VŠE v Praze.*

Otázka 2. Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?

Odpověď 2. *Chci stále získávat nové informace, pohybovat se mezi lidmi, užívat si sociálního kontaktu.*

Otázka 3. Doporučila byste studium na U3V svým známým?

Odpověď 3. *Doporučila, protože se zde setkáte s různými lidmi, najdete si nové známé.*

Otázka 4. Je nějaký obor, který vám na vaší univerzitě chybí a uvítala byste jeho zařazení do studijního programu?

Odpověď 4. *Vždy si vyberu z nabídky předmětů univerzity, nic mi nechybí.*

Otázka 5. Jak byste seřadila podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?

Odpověď 5. *Změny ve společnosti, udržování sociálního kontaktu, nové informace, poznávání nových přátel.*

Otázka 6. Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetou bývalou učitele/ku?

Odpověď 6. Vše hodnotím z pohledu studenta i učitele. Formu prezentace, postoje. Nezajímá mě jen prezentované téma, ale i jeho pojetí.

Otázka 7. Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?

Odpověď 7. *Scházíme, trochu to přestalo v době covidu, ale už opět chodíme cvičit do sokolovny. Někdy si vyrazíme na výlet vlakem nebo na kole. Udržujeme se v aktivní formě i po sedmdesátce.*

Otázka 8. Přivítala byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)

Odpověď 8. *Vyhovuje mi současný styl výuky.*

Otázka 9. Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?

Odpověď 9. *Ve volném čase cestuji, cvičím, trávím svůj čas aktivně, výuce se nevěnuji.*

Otázka 10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažovala byste o tom?

Odpověď 10. *Ne.*

Rozhovor respondent 5

Otázka 1. Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?

Odpověď 1. *Jméno nechci zveřejňovat, studuji na univerzitě třetího věku TUL.*

Otázka 2. Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?

Odpověď 2. *Zaujala mě nabídka kurzů, chtěla jsem se vzdělávat hlavně v angličtině. Ráda cestuji a procvičuji mozkové buňky.*

Otázka 3. Doporučila byste studium na U3V svým známým?

Odpověď 3. *Doporučila. Počet studujících je opravdu vysoký, takže tu najdete nové přátele.*

Otázka 4. Je nějaký obor, který vám na vaší univerzitě chybí a uvítala byste jeho zařazení do studijního programu?

Odpověď 4. Nechybí mi nic.

Otázka 5. Jak byste seřadil/a podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?

Odpověď 5. Sociální kontakt, získávání nových informací, změny ve společnosti, přátelé.

Otázka 6. Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetou bývalou učitele/ku?

Odpověď 6. Sleduji a učím se nové metody předávání informací, které následně zkouším při svých prezentacích.

Otázka 7. Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?

Odpověď 7. *Se spolužáky se scházíme i mimo školu. Zajdeme do kavárny, na výlet, jezdíme na nákupy nebo si jdeme zacvičit i mimo univerzitu.*

Otázka 8. Přivítala byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)

Odpověď 8. *Ne, vyhovuje mi současný styl prezentací*

Otázka 9. Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?

Odpověď 9. Věnuji se ruční tvorbě, pořádám kurzy, docházím do klubu a pravidelně pořádám tvůrčí dílny pro zájemce z okolí.

Otázka 10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažovala byste o tom?

Odpověď 10. Už ne.

Rozhovor respondent 6

Otázka 1. Mohu uvést vaše jméno a univerzitu, na které studujete?

Odpověď 1. *Jmenuji se Ivana, studuji na Slezské Univerzitě třetího věku.*

Otázka 2. Co vás vedlo k tomu přihlásit se na U3V?

Odpověď 2. *Spousta volného času a strach z toho, že se mi otupí paměťová stopa. Pro procvičení mozku a rozšíření obzoru. Ráda komunikuji s lidmi a tady se setkávám s podobnými typy.*

Otázka 3. Doporučila byste studium na U3V svým známým?

Odpověď 3. *Určitě, ráda, tak, jak to kamarádka doporučila mě. Samozřejmě se tu scházím i s dalšími svými kamarádkami a doporučuji to i všem svým známým, kteří se dostali do důchodového věku.*

Otázka 4. Je nějaký obor, který vám na vaší univerzitě chybí a uvítala byste jeho zařazení do studijního programu?

Odpověď 4. *Počítačová grafika a úprava fotografií.*

Otázka 5. Jak byste seřadila podle důležitosti níže uvedené hodnoty, které přináší seniorské vzdělávání (udržování sociálního kontaktu, poznávání nových přátel, získávání nových informací, udržování kroku se změnami ve společnosti)?

Odpověď 5. *Získávání nových informací, sociální kontakt, poznávání přátel, udržení kroku se změnami ve společnosti.*

Otázka 6. Jaký přínos má pro vás studium na univerzitě třetího věku, jako pro dlouholetou bývalou učitelku?

Odpověď 6. *Na přednášejícího hledím kritickým pohledem, sleduji, jak zvládá různé situace. Beru si z toho příklad, co bych udělala jinak, které technologie nebo pomůcky, popřípadě výukové techniky bych mohla použít při své činnosti.*

Otázka 7. Scházíte se se spolužáky i mimo univerzitu?

Odpověď 7. *Scházíme, díky tomu, že tu máme tělocvik, tak jsme si našli to, co nás nejvíc baví, protahujeme se u jógy. Našli jsme si i další cvičení, na které chodíme pravidelně. Každý druhý víkend trávíme na nějakém zájezdu.*

Otázka 8. Přivítala byste zařazení neformální výuky například formou „studentské konference“? (Studenti si zvolí oblast zájmu a lektora, kterou si přednáší.)

Odpověď 8. *Určitě ano, protože na základě zkušeností z celoživotní práce ve školství a tomto studiu, kde jsem poznala spoustu zajímavých lidí, kteří pracují v různých oborech, tak bychom se mohli věnovat i oblastem, které nám byly doposud utajené a neznámé. Velice ráda poznávám zkušenosti druhých.*

Otázka 9. Máte možnost uplatnit své pedagogické dovednosti i po odchodu do důchodu?

Odpověď 9. *Scházím se se svými bývalými studenty a pomáhám jim v jejich dalším vzdělávání. Pravidelně chodíme s důchodci na schůzky a vyrábíme sezónní dekorace.*

Otázka 10. V případě, že by vás ředitel školy požádal o návrat do pedagogického procesu, uvažovala byste o tom?

Odpověď 10. *Vedu aktivní život a jsem ráda, že si můžu řídit svůj čas, takže ne.*